

Přezkum úspěšných srovnávacích iniciativ v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci

Shrnutí

Shrnutí

Evropská agentura pro bezpečnosti a ochranu zdraví při práci (EU-OSHA) definuje srovnávání jako „plánovaný proces, jehož prostřednictvím organizace porovnává své postupy v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (BOZP) s jinými organizacemi, aby zjistila, jak snížit počet úrazů a nemocí z povolání, zlepšit dodržování právních předpisů v oblasti BOZP anebo snížit náklady na dodržování předpisů“. Na základě uvedené definice bylo celkovým cílem tohoto projektu přezkoumat srovnávací programy v oblasti BOZP, které byly zavedeny na úrovni odvětví, členských států nebo na evropské úrovni. Výzkum si také kladl za cíl posoudit případné přínosy a omezení uvedených programů a určit klíčové faktory a hlavní překážky jejich úspěchu.

Pro identifikaci srovnávacích programů v oblasti BOZP v Evropě a zachycení podrobností o jejich rozsahu, činnostech a efektivitě byla použita řada metod, včetně dokumentárního přezkumu, e-mailového dotazníku a on-line průzkumu. Na doplnění těchto informací se uskutečnila případová studie, jejímž cílem bylo lépe pochopit vybrané programy, včetně jejich faktorů úspěchu a překážek pro pokrok. Tento přístup zahrnoval podrobné rozhovory s koordinátory a účastníky programů vedené za účelem využití znalostí a praktických zkušeností zúčastněných osob. Dále byl proveden omezený počet případových studií srovnávacích programů, které se zaměřovaly na témata mimo oblast BOZP s cílem prozkoumat přenositelné postřehy.

Zjištění přezkumu názorně ukazují rozmanitost dostupných programů a škálu dotčených odvětví, témat a členství. Čtyřicet podrobně přezkoumaných programů v oblasti BOZP se značně liší co do povahy požadavků na sdílení informací, kam spadají jak kvantitativní údaje (tj. výsledek v oblasti BOZP), tak kvalitativní údaje o správné praxi (postupech). Mnoho programů zahrnuje prvky obojího.

Srovnávací programy přinášejí členským organizacím množství výhod. Porovnání vlastních výsledků s trhem představuje pro organizace silný motivační faktor pro zapojení se do srovnávacího programu. Další silnou motivací je snížení počtu pracovních úrazů a incidentů. Například dobrovolná síť finských pracovišť *Zero Accident Forum* zjistila, že množství pracovních úrazů u jejích členů v letech 2008 až 2012 kleslo, zatímco celostátní míra pracovních úrazů se v daném období významným způsobem nezměnila. Srovnávací činnosti poradního výboru pro papírenský průmysl a odvětví výroby lepenky (*Paper and Board Industry Advisory Committee, PABIAC*) Úřadu pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci Spojeného království se kryly s poklesem míry pracovních úrazů v papírenském průmyslu, která klesla z úrovně vyšší než ve stavebnictví v 90. letech 20. století na úroveň lehce nad průměrem všech odvětví. „Vidina úspěchu“ je velice přitažlivá. Mnoho účastníků se do srovnávacích programů zapojuje ve snaze vytvořit prostředí s nulovým počtem pracovních úrazů.

Z odpovědí v průzkumu vyplynulo, že na úspěch má vliv celá řada faktorů, ale že neexistuje žádný faktor, který by byl pro dosažení úspěchu podle všech respondentů zcela zásadní. Jako klíčový faktor se ukázaly požadavky na údaje, a to zejména v souvislosti s účastí a členstvím. Srovnávací programy s požadavky na sběr údajů o dosažených výsledcích jsou pro členy méně atraktivní než ty, které zahrnují sdílení příkladů správné praxe v oblasti BOZP. K většímu zapojení pravděpodobně dojde, pokud se pozornost zaměří na prvky, které jsou pro členy podle všeho nejužitečnější. Nemělo by to však bránit sběru údajů, které organizátoři programu považují za potenciálně prospěšné, zejména pokud jsou klíčové pro sledování dosažených výsledků. Citlivou oblastí může být podávání zpráv o úrazech, přičemž některým členům může být doporučováno takové informace nesdílet. Řešením by mohlo být anonymní hlášení. Ze srovnávacího programu společnosti *Virtual Risk Manager* pro bezpečnost vozového parku například vyplynulo, že díky anonymitě jsou předkládané údaje mnohem spolehlivější a diskuse mnohem plodnější.

Velká většina programů vytváří příležitosti pro navazování kontaktů a pro diskusi. Nizozemská síť *Zero Accidents* například zjistila, že osobní setkání v rámci pracovních skupin a fór jsou vhodnější než pasivnější panelové diskuse a přednášky. Byla totiž nejučinnější, pokud je o přesvědčení účastníků o významu a použitelnosti politik a postupů jiných společností v jejich vlastních organizacích.

Několik respondentů polemizovalo o významu navazování kontaktů, které přispívá k utváření vztahů založených na důvěře a vzájemné spolupráci, díky nimž mohou být srovnávací programy úspěšné. Příležitosti k navazování kontaktů patří mezi nejvíce oceňované stránky činnosti asociace v oblasti BOZP na univerzitách (*Universities Safety and Health Association*), což je fórum pro sdílení osvědčených postupů v odvětví vysokoškolského vzdělávání. Fórum zjistilo, že většina univerzit ve

Spojeném království uplatňuje dobré vnitřní postupy pro sběr údajů. Univerzity se domnívají, že největší význam získaných kvantitativních údajů spočívá v jejich srovnání s údaji jiných institucí.

Z pohledu členů se jako velmi prospěšné jeví programy s praktickými prvky, jako je ukázka na místě, a programy zahrnující osobní diskusi. Řídící skupina pro srovnávání agentury EU-OSHA zjistila, že pořádání akcí v nekonkurenčním „bezpečném“ prostředí umožňuje jednotlivcům diskutovat o kontroverzních a citlivých otázkách a pomáhá zajistit atmosféru spolupráce potřebnou pro podporu srovnávání.

Mezi další kritéria, která se ukázala jako důležitá, patří útvar pro členství (ve velkých firmách může například lépe fungovat členství v rámci pracoviště než v rámci společnosti) a kritéria pro členství. Programy se širokou (např. finská síť *Zero Accident Forum*) a úzkou (např. program výboru PABIAC Úřadu pro zdraví a bezpečnost Spojeného království) odvětvovou základnou mohou fungovat stejně dobře. Finská síť *Zero Accident Forum* maximalizuje možnosti pro vzájemné učení a podporu tím, že se jejími členy mohou stát nejen přední subjekty na trhu v oblasti BOZP, ale také ambiciózní subjekty s horšími výsledky.

Významný je také způsob stanovování cílů, které by měly být ambiciózní, ale zároveň realistické. Pokud jde o srovnávací program společnosti *Virtual Risk Manager* pro bezpečnost vozového parku, společnost považovala za kontraproduktivní mít příliš pevně stanovenou strategii ještě před vypracováním systému. Domnívá se, že diskuse o srovnávacím fóru a okolo něj jsou stejně důležité jako údaje samotné.

Informace získané díky zapojení se do programu by pro účastníky měly být skutečně užitečné. Pokud účastníci nepovažují program za přínosný, účast v něm bude pravděpodobně klesat v důsledku nedostatečné návratnosti vložených investic. Celkově lze říci, že účastníci srovnávání upřednostňují spíše zaměření na postupy než na výsledky a členové si vysoce cení praktických příkladů osvědčených postupů. Většina respondentů se shodla na tom, že pro úspěch programu je klíčová možnost využít informační výstupy k usnadnění změny. Programy, na jejichž základě vzniknou dokumenty obsahující politiky a postupy v oblasti BOZP, jsou považovány za užitečné, protože mohou ušetřit čas s vytvářením dokumentace „zcela od nuly“. Obzvláště přínosné je sdílení elektronické dokumentace. Za významný faktor úspěchu se považuje také využití četných strategií pro šíření informací, jaké uplatňuje například německá společnost BGM a její komplexní pobídkový systém zákonného úrazového pojištění.

Mnoho respondentů zmínilo snadné zapojení. Ve výše uvedeném systému společnosti BGM jsou dotazníky co nejjednodušší, čímž se minimalizují byrokratické překážky. K vysoké míře odpovědí přispěla také stručná a jednoduchá struktura neaktuálnějšího průzkumu programu výboru PABIAC ve Spojeném království.

Výrazy „správná praxe“ a „nejlepší praxe“ by měly být používány uvážlivě. Skupina ArcelorMittal se sídlem v Lucembursku prostřednictvím svých srovnávacích činností zjistila, že poselství výrazu „správná praxe“ je mnohdy mnohem prospěšnější, než je tomu u výrazu „nejlepší praxe“, jelikož toto slovní spojení vyjadřuje vedení spíše než ukládání preskriptivních postupů. Vedoucí pracovníci pak mají pocit větší odpovědnosti za výsledné postupy v oblasti BOZP.

Menší shoda respondentů panovala ohledně toho, jaké charakteristiky prostředí či programů jsou znevýhodňující. Mezi nejčastěji uváděné patřily náročné požadavky na čas či prostředky pro členy a nízká úroveň podpory ze strany odvětví. Programy zahrnující sběr velkého množství empirických údajů mohou připomínat výzkumné projekty a mohou být velmi náročné na zdroje. K metodám, jako je osobní rozhovor nebo audity postupů BOZP na místě, by se mělo přistupovat s obezřetností.

Příloha ke zprávě má sloužit jako praktický průvodce pro jednotlivce a organizace, jež mají v úmyslu zahájit srovnávací program v oblasti BOZP nebo stávající program více propracovat. Vysvětluje praktické kroky týkající se přilákání členů, vytyčení cílů, udržení nasazení a zajištění udržitelnosti z dlouhodobého hlediska.

**Evropská agentura pro bezpečnost
a ochranu zdraví při práci (EU-OSHA)**

přispívá k cíli učinit z Evropy bezpečnější, zdravější a produktivnější místo pro práci. Agentura provádí výzkum, vývoj a distribuci spolehlivých, vyvážených a nestranných informací v oblasti BOZP a pořádá celoevropské osvětové kampaně. Agentura, kterou zřídila v roce 1994 Evropská unie a která sídlí ve španělském Bilbau, umožňuje spolupráci zástupců Evropské komise, vlád členských států, organizací zaměstnavatelů a zaměstnanců i předních odborníků ze všech členských států Evropské unie i dalších zemí.

**Evropská agentura pro bezpečnost
a ochranu zdraví při práci**

Santiago de Compostela 12, 5. patro
48003 Bilbao, Španělsko
Tel.: +34 944794360
Fax: +34 944794383
E-mail: information@osha.europa.eu

<http://osha.europa.eu>

Publications Office